

**PAAVO HUOTARI
KIRSI VALKAMA**

KUNINGAS DAAVIDIN PITKÄ VARJO

**Raamatun tarinat vallan välineenä
Israel-Palestiinassa**

Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.
Text and data mining prohibited.

Esilehtien kartat Ari Suramo

© Paavo Huotari, Kirsi Valkama ja Kustannusosakeyhtiö Otava 2026

Tekstin- ja tiedonlouhinta kielletty.

ISBN 978-951-1-49458-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2026

Sisällys

Lukijalle 7

JOHDANTO 13

Kuka on kuningas Daavid? 13

Raamattu, valta ja valloituspolitiikka 16

Palestiinan ja Israelin konflikti 25

KUNINGAS DAAVIDIA ETSIMÄSSÄ 35

Daavidin seikkailut muinaisissa käsikirjoituksissa 35

Kuinka Daavidin ajan historiaa tutkitaan 52

Daavidin historiallisuuden epämääräiset todisteet 66

KUNINGAS DAAVID –

VIATON JA TÄYDELLINEN HALLITSIJA? 83

Daavidin legendan alku 83

Kuka tappoi Goljatin? 96

Jahve nöyryyttää Saulia 116

Daavid nousee kuninkaaksi 136

JERUSALEM –

TUNTEIDEN JA TAISTELUIDEN KAUPUNKI 149

Daavid Jerusalemin valloittaja 149

Jerusalemin hankala historia 161

Daavidin himo ja synty: Batseban raiskaaminen 177

Daavidin dynastian sortuminen 187

Jahven temppeli ja valtaistuini Jerusalemissa 206

DAAVIDIN PITKÄ VARJO 219

Ei Jeesusta ilman Daavidia 219

Raamatun varjo nykypäivän konfliktissa 241

Kiitokset 263

Lähteet 265

Hakemisto 271

Aikajanat 277

Daavidin ja Salomon vaiheita Raamatussa 277

Historialliset aikakaudet ja tapahtumat 281

Esilehtien kartat:

Kirjassa mainitut paikat Lähi-idässä

Tärkeimmät kirjassa mainitut paikat eteläisessä Levantissa

Jerusalemin kartta

Lukijalle

Keskitymme tässä teoksessa erityisesti kolmeen aiheeseen: ensinnäkin Raamatun Daavid-kertomuksiin ja niissä tapahtuneisiin tekstimuutoksiin, toiseksi Daavidin historiallisuuteen ja siihen liittyvän tutkimuksen haasteisiin sekä kolmanneksi Daavid-kertomusten käyttöön nykypolitiikassa ja osana uskonnollisen sionismin, niin juutalaisen kuin kristillisen, ajatusmaailmaa. Haluamme tutustuttaa lukijan Israelin ja Juudan kuningas Daavidia kuvaavien kertomusten värikkäisiin käänteisiin ja osoittaa, kuinka ja miksi tekstejä on muokattu ja kuinka niiden muokkaushistoria näkyy varhaisissa käsikirjoituksissa ja käännöksissä.

Esittelemme myös Daavidiin liitetyn aikakauden arkeologisia löytöjä ja historian tutkimuksen kirjallisia lähteitä, jotka antavat aikakaudesta hyvin erilaisen kuvan kuin Vanhan testamentin kertomukset. Kertomukset ovat epähistoriallisia ja niitä on muokattu pitkän ajan kuluessa moneen eri tarkoitukseen sopiviksi, joten niissä on joitain historiallisia muistumia eri ajoilta. Kuningas Daavidilla on oma roolinsa myös varhaisen kristinuskon muotoutumisessa, ei ainoastaan sen vuoksi, että Jeesuksen tulkittiin olevan Daavidin poika eli Daavidin sukulinjan jälkeläinen.

Raamatun kertomuskokonaisuus Daavidista sisältää valta-politiikkaa, salaliittoja ja petoksia sekä sotia ja taisteluja vihollisia, kuten filistealaisia, vastaan. Alkujaan Daavid-kertomukset olivat joukko itsenäisiä tarinoita, ja ne koottiin yhdeksi teokseksi vasta

myöhemmin. Raamatun tekstit ovat syntyneet pitkän muokkausprosessin myötä, ja kertomukset Daavidista ovat tästä selkeä esimerkki. Tutkimuksessa on tuotu esille, että kertomuksiin sisältyvä mahdollinen historiallinen aines liittyy todellisuudessa paljon myöhempiin aikoihin kuin kertomusten mukaan. Vanhan testamentin sisäinen kronologia on ylipäänsä epä johdonmukainen ja moneen kertaan muokattu. Kun Vanhassa testamentissa ilmoitetut kuninkaiden hallintoajat listataan, sijoittuu Daavidin elämä noin ensimmäisen vuosituhannen alkuun eaa. Tarvitaan tieteellistä raamatuntutkimusta sekä arkeologista tutkimusta, jotta Israel-Palestiinan muinainen historia ja maailmankuva tulevat ymmärretyksi niin hyvin kuin se historiantutkimuksen menetelmin on mahdollista.

Kertomuksilla kuningas Daavidista ja hänen urotöistään on pitkä ja monipuolinen vaikutushistoria, joka edelleen näkyy monin tavoin politiikassa, taiteessa ja kielellisissä ilmauksissa. Kun tarinan tuntee, on mahdollista havaita tätä vaikutushistoriaa ja pohtia, mihin kertomusten käytöllä pyritään. Esimerkiksi Israelin valtion nykyinen pääministeri Benjamin Netanjahu viittaa kertomuksiin kuningas Daavidista tavoilla, jotka vaativat niiden tuntemista.

Daavidiin liittyvät kertomukset, kuten useat muut Vanhan testamentin tekstit, ovat edelleen ajankohtaisia niille uskonnollisissa yhteisöissä annettujen merkitysten vuoksi. Niitä käytetään myös osana uskonnollista ja poliittista keskustelua, joka koskee Israel-Palestiinan maa-alueita ja niiden omistusoikeutta. Raamatun teksteissä Israelin kansalle luvataan maa ikuisiksi ajoiksi. Maan ideaaliksi nostettiin jo muinaisuudessa kuningas Daavidin valtakunta ja sen pääkaupunki Jerusalemi. Nykypolitiikassa siihen vedotaan jälleen. Osa juutalaisista ja kristityistä vetoaa Vanhan testamentin kertomuksiin, koska he uskovat niiden kuvaavan historiallisia tositahtumia ja niissä mainittujen Jumalan lupausten olevan edelleen voimassa ja koskevan nimenomaan nykyaikaa. Tällaiset puheet voi halutessaan ohittaa ”vain” uskonnollisena ideologiana.

Nämä Raamattuun tukeutuvat väitteet eivät jää ainoastaan puheen tasolle vaan luovat samalla perustan niihin uskovien ihmisten toiminnalle. Siksi tarvitaan tutkimustietoa siitä, mistä tulkinnat nousevat ja kuinka poliittista toimintaa motivoidaan pyhinä pide-tyillä teksteillä.

Myös Jerusalemin kaupunki kytkeytyy tiiviisti osaksi kerto-musta Daavidista, ja samalla Daavid on osa Jerusalemin tarinaa. Jerusalemissa sijaitsivat Raamatussa mainitut ensimmäinen ja toi-nen temppeli samalla alueella, missä nykyään sijaitsevat Kallio-moskeija ja al-Aqsan moskeija. Daavidin ajan Jerusalemin tutki-mus kytkeytyy tähän alueeseen, johon liittyy monia tutkimuksen haasteita. Nämä haasteet kietoutuvat monimutkaisesti nykytilan-teeseen. Eivätkä haasteet pysähdy nykyisyyteen, vaan ne nivoutu-vat myös tulevaisuuteen, esimerkiksi suunnitelmissa kolmannesta juutalaisesta temppelistä.

Kirjan alkupuolella käsittelemme raamatuntutkimuksen lähteitä ja niiden tutkimusta, Daavidin mahdollisen elinajan historiaa ja nyky-historiaa Israel-Palestiinassa. Näitä kaikkia teemoja pyrimme tausi-toittamaan, jotta itse kertomuksiin liittyviä haasteita on helpompi hahmottaa. Kuningas Daavidin tarinaan siirrytään tarkemmin pää-luvussa ”Kuningas Daavid – viaton ja täydellinen hallitsija?”. Raama-tun tarinoita käsittelevien lukujen alussa mainitsemme, mistä koh-dasta Raamattua käsiteltävä tarina löytyy. Tiivistämme tarinoiden sisällön, joten niiden lukeminen Raamatusta ei ole välttämätöntä, mutta se voi syventää tämän kirjan lukukokemusta. Suurin osa ker-tomuksista on Vanhan testamentin Samuelin kirjoista.

Kirjan alussa etuesilehdellä on kartta, johon on merkitty tär-keimmät kirjassa mainitut – ja ennen kaikkea Daavid-kertomuk-sissa esiintyvät – paikat. Kertomuksissa on nimetty useita sellaisia-kin paikkoja, joiden sijaintia ei tiedetä tai se on hyvin epävarma. Nämä eivät ole kartassa mukana. Muutama keskeinen kaupunki, kuten Gibeon ja Gibeä, on sijoitettu niiden todennäköisimmälle paikalle, vaikka tutkijat eivät ole yksimielisiä niiden sijainnista.

Kirjassa käytetystä terminologiasta

Käytämme kirjassa Heprealaisesta Raamatusta suomen kieleen vakiintunutta nimeä Vanha testamentti. Nimi on syntynyt kristillisen perinteen piirissä, ja sen käyttö voi vaikuttaa jopa loukkaavalta, kun puhutaan juutalaisuuden historiasta. Johdonmukaisuuden vuoksi käytämme kuitenkin kirjakokoelmasta pääosin yhtä nimitysmuotoa. Akateemisissa raamatuntutkimuksissa puhutaan nykyään yleensä Heprealaisesta Raamatusta, ja muutamissa kohdissa, joissa käsittelemme juutalaista Heprealaisen Raamatun tulkintaa, käytämmekin tätä nimeä. Kirjakokoelmana juutalaisten Heprealainen Raamattu, *Tanak*, sisältää samat tekstit kuin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen hyväksymät suomennokset. Ne ovat vain eri järjestyksessä ja ilman apokryfikirjoja, jotka sisältyvät joihinkin Raamatun suomennoksiin. Paikan- ja henkilönimistä käytämme vuoden 1992 Raamatun suomennoksen mukaisia muotoja. Samoin lainaukset Raamatun tekstistä ovat vuoden 1992 suomennoksesta, ellei toisin mainita. Vuoden 1992 Raamatun suomennokseen viittaamme useassa yhteydessä nimellä Kirkkoraamattu tai uusi Kirkkoraamattu ja sitä edeltävään vuosien 1933/1938 suomennokseen nimellä vanha Kirkkoraamattu.

Poikkeuksena vuoden 1992 käännökseen käytämme Jumalasta hänen nimeään Jahve, joka pohjautuu heprean neljän konsonantin JHWH oletettuun lausumiseen. Kirkkoraamatussa tämä erisnimi JHWH on käännetty erisnimellä Herra. Se on kuitenkin harhaanjohtava nimitys, koska suomenkielinen lukija voi ymmärtää sen Jumalan maskuliiniseksi arvonimeksi. Sana Herra on puolestaan peräisin Heprealaisen Raamatun varhaisesta kreikankielisestä käännöksestä, Septuagintasta, jossa Jahven nimi on käännetty heraa merkitsevällä sanalla *kyrios*.

Suomenkielisessä Raamatun tekstissä sekaannusta aiheuttaa kansaa kuvaava nimitys israelilainen, joka tarkoittaa sekä muinais-

sen kuningaskunnan asukasta että nykyisen Israelin valtion asukasta, mikä luo myös harhaanjohtavan mielikuvan näiden kansojen välisestä yhteydestä. Nimeä Israel käytetään Raamatussa erittäin monessa eri merkityksessä, mikä aiheuttaa helposti sekaannuksia. Se on Israelin kuningaskunnan nimi, kuningaskunnan, jonka pääkaupunki oli Samaria ja jonka Assyrian imperiumi tuhosi 720-luvulla eaa. Vanhassa testamentissa Israeliksi nimitetään myös myyttistä, niin kutsuttua yhdistynyttä tai yhtenäistä kuningaskuntaa, jota Saulin, Daavidin ja Salomon kerrotaan hallinneen. Israel on myös patriarkka Jaakobille annettu nimi. Vanhan testamentin tarinoissa hänen kahdentoista poikansa jälkeläisistä muodostuu Israelin kaksitoista heimoa. Näistä heimoista erotetaan joissain kertomuksissa Juuda ja joskus myös Benjamin, ja muita nimitetään Israelin heimoiksi. Lisäksi Jahveen uskovien joukkoa nimitetään Israeliksi, myös sen jälkeen, kun Israelin ja Juudan kuningaskuntia ei enää ollut. Israel on siis myös varhaisen juutalaisten yhteisö. Vuonna 1948 itsenäiseksi julistautunut Israelin valtio otti käyttöön saman nimen.

Juutalaisessa perinteessä käytetään paljon myös nimitystä Israelin maa (Erets Israel). Nimityksellä luodaan yhteys menneen historian ja nykyisyyden välille, ja sillä voidaan viitata konkreettiseen, todelliseen maa-alueeseen tai abstraktiin ajatukseen maasta, jonka Jumala on luvannut kansalleen. Haastavinta nimen Israel käyttäminen on silloin, kun viitataan maantieteelliseen alueeseen. Tuolloin joudutaan selventämään, mitä nimellä tarkoitetaan. Jordanjoen länsipuoleiselle alueelle eteläisessä Levantissa ei ole lyhyttä, yksiselitteistä maantieteellistä nimeä. Siksi seuraamme monia varhaisen historian tutkijoita ja käytämme maantieteellisestä alueesta nimeä Israel-Palestiina, koska sitä ei yleisesti käytetä muussa merkityksessä.

JOHDANTO

KUKA ON KUNINGAS DAAVID?

Daavidin legenda alkaa hänen nuoruusvuosistaan, jolloin profeetta Samuel Jahve-jumalan avustamana löytää nuoren pojan Betlehemin kaupungista. Samuelin kohtaamisesta alkaa Daavidin pitkä valtaannousu kuninkaaksi. Daavid kasvaa paimenpojasta ja lyyransoittajasta voittoisaksi soturiksi ja kukistaa filistealaisen Goljatin, mikä avaa tien silloisen kuningas Saulin hoviin. Daavid on kuitenkin jatkuvassa konfliktissa kuningas Saulin kanssa. Niinpä hän lähtee pakoon oman rosvojoukkonsa kanssa ja liittoutuu Israelin arkkivihollisten, filistealaisten, kanssa. Saulin kuoltua ja salaliittojen kautta Daavid nousee lopulta yhdistyneen Israelin ja Juudan kuningaskunnan hallitsijaksi ja valloittaa Jerusalemin kaupungin, josta hän tekee kuningaskuntansa pääkaupungin. Hän laajentaa sotimalla valtakuntaansa. Daavidin kuninkuusaika ei ole kuitenkaan auvoista. Hän käyttää seksuaalisesti hyväksi kaunista naista, jonka puolison kuoleman hän sittemmin järjestää. Myös Daavidin lapset ovat monella tavalla ongelmatapauksia. Yksi Daavidin pojista, Absalom, nouseekin kapinaan isäänsä vastaan, mikä johtaa sisällissotaan. Lopulta Daavid onnistuu kuitenkin yhdistämään kansan. Kertomus päättyy Daavidin kuolemaan, jonka jälkeen hänen poikansa Salomo nousee kuninkaaksi kuten hänen isänsä oli tahtonut.

Kuningas Daavid on Raamatun henkilö, joka ei ole kuitenkaan jäänyt vain Raamatun sivuille. Hänen nimensä elää erityisesti sanonnassa ”Daavid vastaan Goljat”. Viime vuosina Daavidin nimeltä ei ole voinut välttää edes uutisia seuratessa. Syy tähän on Suomen ja Israelin vuonna 2023 allekirjoittama sopimus Daavidin linko -nimisen ilmatorjuntajärjestelmän hankkimisesta. Suomi päätti hankkia Rafael-konsernin valmistaman Daavidin lingon erityisesti pitkänkantaman puolustuksen vahvistamiseksi, sillä järjestelmä pystyy torjumaan tarkasti pitkänkantaman ohjukset ja hyökkäysalukset. Suomen valtion päätös ostaa kyseinen ilma-torjuntajärjestelmä Israelilta on herättänyt paljon julkista keskustelua. Näillä näkymin järjestelmä on tulossa Suomeen 2020-luvun loppupuolella, ja sen sijoittaminen vaatii puolustusvoimilta rakennushankkeita. Daavidin linko tulee epäilemättä näkymään uutisissa vielä pitkään.

Ilmatorjuntajärjestelmä Daavidin linko on saanut nimensä paimenpoika Daavidin legendaarisesta heittoaseesta, joka esiintyy yhdessä Raamatun tunnetuimmista kertomuksista: Daavidin ja Goljatin kaksintaistelussa (1. Samuel 17). Kertomuksessa nuori ja mitätön Daavid onnistuu kukistamaan ylivoimaisen voittajasuosikin, jättiläinen Goljatin. Asejärjestelmän nimi Daavidin linko korostanee kuitenkin järjestelmän tarkkuutta eikä vaatimattomuutta. Koska Daavid vastoin kaikkea todennäköisyyttä onnistui linkoamaan kiven keskelle Goljatin otsaa, myös nyky-Israelin armeijan ilmatorjuntajärjestelmän nimellä halutaan korostaa, että se osuu tarkasti vaikeisiin kohteisiin.

Daavid on tuttu muustakin kuin kaksintaistelustaan Goljatin kanssa. Daavidia pidettiin myös taitavana muusikkona, eritoten lyyransoittajana. Moni Raamatun tunnetuista psalmeista kulkee Daavidin nimissä, esimerkiksi psalmi 23 paljon lainattuine säkeineen ”Herra on minun paimeneni, ei minulta mitään puutu” ja ”Vaikka minä kulkisin pimeässä laaksossa, en pelkäisi mitään pahaa”. Nämä psalmit eivät kuitenkaan ole Daavidin sanoittamia,

vaan niille on myöhemmin haettu arvovaltaa lisäämällä tekstin alkuun kirjoittajaksi tunnetun kuninkaan nimi. Edesmennyt laulaja ja lauluntekijä Leonard Cohen laulaa kuuluisassa klassikossaan *Hallelujah*, kuinka Daavid tuns salaisen soinnun (englanniksi *I've heard there was a secret chord*).

Laulussa kuvataan myös Batseba-nimistä naista, johon liitetty kertomus tuo esille Daavidin synkemmän puolen. Daavidin suuri synty oli, että hän käytti seksuaalisesti hyväkseen kaunista Batsebaa, jonka aviomies oli sotimassa Daavidin armeijan joukoissa. Kun Batseba tuli raskaaksi, Daavid lähetti salaisella käskyllään Batseban puolison Urian sodan etulinjaan ja siten aiheutti tämän kuoleman.

Tunnettu on myös Daavidin nimeä kantava kuusisakarainen tähtisymboli, joka on kuvattuna esimerkiksi Israelin valtion lipussa. Jo varhain yhdeksi juutalaisuuden ja juutalaisen yhteisön tunnusmerkiksi nousseen tähtisymbolin alkuperä on epäselvä. Daavidin tähden hepreankielinen nimi, *magen Dawid*, voidaan suomentaa Daavidin kilveksi tai suojaksi. Juutalaisessa perinteessä sen lähtökohta on psalmissa 18, jossa puhutaan Daavidin turvasta tai suojasta. Juutalaisen legendan mukaan Daavidin sotilaiden kilvissä oli kyseinen symboli. Myöhemmin Daavidin tähteä joutuivat kantamaan vaatteissaan Saksan juutalaiset 1930–1940-luvuilla, jotta kansallissosialistit pystyivät tunnistamaan heidät nimenomaan juutalaisiksi. Nykyisin Daavidin tähti löytyy myös Israelin armeijan tunnuksesta.

Monet suomalaiset laulavat joulun alla ensimmäisenä adventina kirkoissa ympäri Suomen ”Hoosianna, Daavidin poika”. Varhaiset Jeesuksen seuraajat nimittäin tulkitsivat, että Jeesus on Daavidin jälkeläinen ja että Daavidille ja hänen jälkeläisilleen annettut lupaukset toteutuvat Jeesuksessa, Daavidin perillisessä. Ilman tarinaa Daavidista tuntemamme Jeesus olisi varsin erilainen ja kirkon Jeesuksesta aikaa myöten rakentama kuva olisi toisenlainen. Jeesuksen arvonimi Kristus, samoin kuin heprealaisperäinen

messias, tarkoittaa voideltua. Kristuksen ja siitä juontuvan sanan kristitty taustalla on muinaisraeilainen kuningasinstituutio sekä kuninkaaksi voideltu Daavid. Hänen syntymäkaupunkinsa oli Betlehem, jossa myös Jeesus evankeliumien mukaan syntyi.

Tarinan päähenkilön, Daavidin, historiallisuus on kuitenkin kaikkea muuta kuin selvää. Vanhassa testamentissa kerrotaan kuninkaiden elin- ja hallintoaikoja. Niiden mukaan arvioituna Daavidin elämä ajoittuisi vuoden 1000 eaa. tienoille. Hänestä ei ole kuitenkaan säilynyt yhtään aikalaislähdettä ja arkeologiset löydöt hänen väitetyn hallintonsa ajalta ovat vaatimattomia. Varhaisin maininta, jossa Daavidiin viittaava nimi mahdollisesti esiintyy, on niin kutsutussa Tel Danin tekstissä, joka ajoittuu reilusti yli sata vuotta hänen oletetun elinaikansa jälkeen. Tekstissä ei puhuta suoraan Daavidista vaan Juudan kuningaskunnasta, josta käytetään nimitystä ”Daavidin huone”. Vanhan testamentin kertomusten tapaan nimitys ilmaisee, että Daavidia pidettiin Juudan kuningashuoneen perustajakuninkaana. Jos Daavid-niminen kuningas on historiallinen henkilö, milloin hän oikein eli ja millaista aluetta hän hallitsi? Näihin kysymyksiin ei ole helppoja vastauksia.

RAAMATTU, VALTA JA VALLOITUSPOLITIikka

Kuningas Daavid politiikan välineenä

Israelin pääministeri Benjamin Netanjahu piti puheen Yhdysvaltain senaatin ja edustajainhuoneen jäsenille heinäkuussa 2024. Hän siteerasi mielenosoittajien suusta kuultua huutoa ”joelta merelle asti” (englanniksi *from the river to the sea*), jonka tulkinnasta on väitelty mediassa. Ilmaisun otti poliittiseen käyttöön Palestiinan vapautusjärjestö 1960-luvulla, kun se jonkin aikaa ajoi aktiivisesti

yhden demokraattisen valtion mallia palestiinalaisille ja juutalaisille. 2020-luvulla ilmaisua tulkitaan niin palestiinalaisten oikeuksien tavoittelun näkökulmasta kuin antisemitistisenä tai antisionistisena. Ilmaisun itsensä ymmärretään tarkoittavan aluetta Jordanjoesta (*from the river*) Välimeren rannalle (*to the sea*).

Netanjahu pilkkasi yhdysvaltalaisia mielenosoittajia mukaan lukien opiskelijat, jotka osoittavat mieltä yliopistojen kampuksilla vastustaakseen Israelin sotatoimia Gazassa:

Nämä mielenosoittajat huutavat: ”joelta merelle asti”. Moni heistä ei kuitenkaan edes tiedä, mistä joesta ja mistä merestä he puhuvat. He eivät saa hylättyä arvosanaa pelkästään maantiedosta vaan myös historiasta. He kutsuvat Israelia kolonialistiseksi valtioksi. Eivätkö he tiedä, että Israelin maa on se paikka, jossa Abraham, Iisak ja Jaakob rukoilivat, jossa Jesaja ja Jeremia saarnasivat ja jossa Daavid ja Salomo hallitsivat? Lähes neljäntuhannen vuoden ajan Israelin maa on ollut juutalaisten kotimaata. Se on aina ollut kotimme; se tulee aina olemaan kotimme.

Netanjahu näytti olevan huolissaan mielenosoittajien historian-tuntemuksesta. Hän muistuttaa Israelin muinaisista kanta-alueista, jotka vaikuttivat Israel-Palestiinan alueella. Näiden Vanhasta testamentista tuttujen henkilöhahmojen avulla Netanjahu rakentaa mielikuvaa 4000 vuotta vanhasta juutalaisten kotimaasta. Vanhan testamentin tekstit kyllä kertovatkin tapahtumista, jotka pääosin sijoitetaan kyseiselle alueelle. Netanjahu esitti kuitenkin varhaista historiaa koskevan väitteen, jolla hän pyrki perustelemaan nykyisen Israelin valtion oikeutta Israel-Palestiinan alueisiin sekä nykyaikana että tulevaisuudessa. Hän siis tulkitsee Vanhan testamentin kertomukset historiallisiksi tapahtumiksi. Näkemyksen siitä, että Vanha testamentti kuvaa luotettavasti muinaisen Israelin kansan historiaa, jakaa moni konservatiivikristitty ja uskonnollinen, kansallismielinen juutalainen.

Syyskuussa vuonna 2020, Yhdysvaltain presidentin Donald Trumpin ensimmäisen virkakauden aikana, Netanjahu oli vierailut Valkoisessa talossa. Silloin Netanjahu ei ainoastaan kertonut Daavidista vaan pyrki samalla osoittamaan, että hänen omakin elämäntyönsä nojaa Daavidin sanoihin ja rukoukseen:

Olen omistanut elämäni Israelin aseman turvaamiseksi kansojen joukossa varmistaakseni ainoan juutalaisvaltion tulevaisuuden. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi työskentelen tehdekseni Israelista vahvan – erittäin vahvan – sillä historia on opettanut meille, että voima tuo turvallisuutta, voima tuo liittolaisia ja lopulta – ja tämän presidentti Trump on toistanut yhä uudelleen – lopulta voima tuo rauhan. Kuningas Daavid ilmaisi tämän perustavan totuuden tuhansia vuosia sitten ikuisessa pääkaupungissamme Jerusalemissa. Hänen rukouksensa, joka on ikuistettu Raamatun Psalmeihin, kuuluu loisteliaasta menneisyydestämme ja ohjaa meitä kohti valoisaa tulevaisuutta.

Kuningas Daavid ja häneen liitetty historia kulkevat säännöllisesti mukana pääministeri Netanjahun puheissa, kun hän puhuu juutalaisten ja Israelin valtion oikeudesta Israel-Palestiinan maahan.

Juutalainen ja kristillinen sionismi

Heprealaisen Raamatun tekstit ovat olleet osa sionistisen liikkeen argumentaatiota sen synnystä lähtien ja jonkinlaisessa roolissa Israelin valtion syntyvaiheista saakka. Sionismilla tarkoitetaan liikettä, joka 1800-luvun lopulla määritteli juutalaiset kansakuntana, kuten muut kansakunnat, ja alkoi hahmotella ajatusta valtiosta juutalaisille. Nykysionismin ytimessä on ajatus juutalaisten oikeudesta omaan valtioon nimenomaan juutalaisten muinaisella asuinalueella Israel-Palestiinassa. Valtaosa Israelin valtion juutalaisista

asukkaista, joidenkin kyselyiden mukaan noin 80–90 prosenttia, määrittelee itsensä sionisteiksi riippumatta siitä, ovatko he maallistuneita vai uskonnollisia. Sionismia perustellaan kuitenkin eri tavoin eri ryhmissä. Työväenliikkeen piiristä noussut sionismi ja revisionistinen sionismi ovat maallistuneita liikkeitä, joiden ajattelussa Israel on perinteisesti nähty kansallisvaltiona, joka on kotimaa vainotuille juutalaisille. Uskonnollis-nationalistisille juutalaisille sionismi merkitsee paluuta Israelin maahan, jonka Jumala on heille luvannut.

Kaikkein kärjekkäimmät poliittiset tulkinnat Heprealaisen Raamatun teksteistä esiintyvät kuitenkin uskonnollisen äärioikeiston piirissä. Äärioikeistolaisten uskonnollisten puolueiden tulo osaksi Benjamin Netanjahun hallitusta vuoden 2022 vaalien jälkeen on tuonut äärioikeiston mielipiteille ja raamatuntulkinnalle huomattavaa näkyvyyttä Israelissa. Erityisesti tämä on korostunut vuonna 2023 syttyneen Gazan sodan alettua. Eikä kyse ole vain hallituksesta, sillä koko Israelin parlamentti, Knesset, on oikeistolaisempi kuin koskaan sen historiassa. Kansanedustajista 40 prosenttia edustaa oikeistopuolueita, 25 prosenttia äärioikeistolaisiksi määriteltyjä puolueita ja yli 20 prosenttia uskonnollisia puolueita, joista osa on myös äärioikeistolaisia. Poliittisen kentän siirtyminen oikealle on arkipäiväistänyt uskonnollisten tekstien käyttöä osana poliittista argumentaatiota Israelissa, mutta myös Israelin tukijoiden, kuten evankelikaalisen liikkeen kristittyjen joukossa esimerkiksi Yhdysvalloissa.

Evankelikaalinen liike korostaa Raamatun arvovaltaa ja erehlyttämättömyyttä, henkilökohtaista uskonratkaisua ja pelastumista Jeesuksen ristinkuoleman kautta sekä aktiivista evankelioimistyötä. Liikkeen piirissä pidetään arvossa aktiivista yhteiskunnallista ja poliittista vaikuttamista. Evankelikaalisen liikkeen määrittely on haastavaa, koska se ei ole yhtenäinen liike vaan sen kannattajia löytyy useista kristillisistä tunnustuskunnista, vaikkakin useimmiten itsenäisistä, kirkkokuntiin sitoutumattomista seura-

kunnista. Suomessa evankelikaalisen liikkeen painotuksia ja ajatuksia eri muodoissaan voi tunnistaa niin sanottujen vapaiden suuntien parista, kuten helluntaiseurakunnista ja itsenäisistä seurakunnista, mutta myös joidenkin evankelis-luterilaisen kirkon herätysliikkeiden joukosta. Evankelikaalisen liikkeen piirissä on vaihtelevia näkemyksiä siitä, voiko modernia Israelin valtiota pitää Raamatussa mainitun Israelin jatkeena. Toisaalta juuri evankelikaalisen liikkeen kannattajien joukossa on paljon kristillisiä sionisteja. Heille Israelin valtio edustaa Jumalan lupauksen täyttymistä. Kristillinen sionismi jakaa useita tavoitteita juutalaisen sionismin kanssa. Kristillisen sionismin kannattajien keskuudessa on kuitenkin huomattavan yleinen tulkintatapa, jonka mukaan Israelin maa-alueiden hallinta liittyy lopun aikoihin: jumalallinen käänne on lähellä. Israelin valtion syntyminen kertoo Jumalan lupauksen toteutumisesta, ja tämä taas tulkitaan lopun ajan merkinä: Jeesus tulee pian takaisin ja pelastaa israelilaiset ja omansa. Ajatusta Jeesuksen paluusta juutalainen sionismi ei ymmärrettävästi kannata.

Juutalaisten parissa Daavid kuvattiin keskiajalta uuden ajan alkuun asti ennen kaikkea psalmien runoilijana ja ihanteellisena, pyhiin kirjoituksiin perehtyneenä oppineena. Sionistisen liikkeen myötä mielikuvalle Goljatin voittaneesta ja valloitusotia käyneestä Daavidista oli jälleen käyttöä. Nykyajan uskonnollinen sionisti pitää esimerkkinään Daavidia valtaamassa Jerusalemia ja taistelemassa maassa olevia vihollisia vastaan. Myös Daavidin valtakunnan laajuus on tavoittelemisen arvoista.

Raamatun ja vallan epäpyhä liitto

Tarinat kuningas Daavidista sisältävät paljon vallankäyttöä. Daavid käyttää kuninkaana poliittista ja hallinnollista valtaa sekä sotilaallista valtaa johtaessaan armeijansa valloitusotia. Kuningas-

perheessä hän on myös perheen pää, joka voi valita naisista puolisonsa ja päättää, kuka hänen lapsistaan perii kruunun. Suurinta valtaa käyttävät kuitenkin Raamatun lukijat ja tulkitsijat, jos ja kun he tuovat tarinat kirjan sivuilta nykyaikaan. Tämä pätee kaikkiin teksteihin ja kirjallisuuteen. Valta ei ilmene kirjaimissa ja kansien välissä vaan lukijan tavassa tulkita tekstiä. Raamatun arvovalta ei siten nouse pyhistä teksteistä itsestään vaan yhteisöstä, joka nykyajassa antaa tekstille merkityksen. Valta ei myöskään ole vain johtajien ja poliitikkojen etuoikeus, sillä valtaa esiintyy monilla eri tasoilla. Nykyään valtaa tutkitaankin laajempänä ilmiönä, jota esiintyy myös yhteiskunnan eri valtarakenteissa ja yhteisöjen sisäisissä suhteissa yksilötasolle saakka.

Raamattuun voi vedota ja sen tekstejä voi siteerata monenlaisessa tarkoituksessa. Raamatulla on rakennettu rauhaa mutta myös edistetty omaa etua. Raamatulla on lohdutettu yksilöitä ja voimaannutettu yhteisöjä, mutta myös rajoitettu erilaisten ihmisten tapaa elää ja ilmaista itseään. Siinä missä elotonta Raamattua on turha syyttää, tulkitsijan toimintaa voi arvioida ja arvostella. Aina kun Raamattua luetaan yhteisössä ohjeellisena tekstinä, sen tulkitsija käyttää valtaa. Vastuu on sitäkin suurempi, jos hän tulkinnallaan pyrkii ohjaamaan toisen ihmisen tai ihmisryhmän toimintaa.

Daavid-tarinoita on luettu monenlaisten silmälasien läpi. Niitä on tulkittu aina sekä yksilön että yhteisön tasolla. Daavid-tarinoilla on paljon kerrottavaa ihmiselämästä, sillä niiden henkilöhahmojen murheet ja ilot ovat yllättävän samaistuttavia vielä 2020-luvulla. Raamatun tulkinnat voivat olla erityisen haitallisia, kun ne kytkeytyvät valtapolitiikkaan, niin muinaisuudessa kuin nykyisin. Yksi valtapolitiikkaan keskeisesti kytkeytyvä aihe on kysymys maasta ja sen rajoista.

Vanhalla testamentilla tehdään rajapolitiikkaa

Frans Emil Sillanpään vuonna 1939 kirjoittaman marssilaulun sanat nousevat välittömästi monien suomalaisten mieleen, kun he kuulevat marssin alkutahdit. Marssilaulu sisältää tunnetun ilmaisun ”Hangosta Petsamoon”, jolla on merkittävä vaikutushistoria. Ilmaisua kuvaa Suomen valtion rajoja aina eteläkärjestä Hangosta pohjoisimpaan sopukkaan eli Petsamoon asti. Suomi kuitenkin menetti oikean käsivartensa ja yhteytensä Jäämerelle Moskovan välirauhassa vuonna 1944 luovuttaessaan Petsamon kihlakunnan Neuvostoliitolle. Petsamon kihlakunta oli ehtinyt kuulua itsenäiseen Suomeen vain parikymmentä vuotta, mutta Sillanpään marssilaulu muistuttaa suomalaisia edelleen entisestä maa-alueesta. Alueelliset kuvaukset, jotka perustuvat jonkin alueen eteläisimpään ja pohjoisimpaan pisteeseen, ovatkin geopolitiikassa usein käytettyjä ilmaisuja.

Kenties tunnetuin Israelin maan rajat määrittelevä Raamatun kohta on kertomus siitä, kuinka Jumala tekee liiton Israelin kansan myyttisen kantaisän Abrahamin kanssa. Kertomuksessa tiivistyy useita Vanhan testamentin teologian keskeisiä kysymyksiä. Siinä Jumala lupaa Abrahamille jälkeläisiä niin paljon kuin taivaalla on tähtiä tai meren rannalla hiekkaa. Lisäksi hän antaa lupauksen maasta:

Sinä päivänä Herra teki Abrammin kanssa liiton ja lupasi hänelle:
 ”Sinun jälkeläisillesi minä annan tämän maan Egyptin rajapurosta Eufraatin suureen virtaan saakka, tämän maan, jossa asuvat keniläiset, kenasilaiset ja kadmonilaiset, heettiläiset, perissiläiset ja refalaiset, amorilaiset, kanaanilaiset, girgasilaiset ja jebusilaiset”
 (1. Mooses 15:18–21).

Maa ei ole vain abstrakti käsite, vaan alue, jolle annetaan rajat. Hebreankielisessä tekstissä puhutaan Egyptin joesta, jonka on tulkittu tarkoittavan Wadi el-'Ariš-jokea ja joka on Abrahamille luvattun maan eteläisin raja. Tämä noin 250 kilometriä pitkä joenuoma laskee Välimeren rannikolle, noin 50 kilometriä länteen nykyisen Gazan kaistan rajasta Rafahissa. Jotkut tulkitsevat Raamatussa mainitun joen viittaavan Niiliin. Pohjoisena rajana on puolestaan Eufrat-joki, mikä tarkoittaa, että Abrahamille luvattu maa-alue kattaa osia myös nykyisten Libanonin, Syyrian ja Irakin alueilta.

Vastaavanlainen lupaus maa-alueesta on Viidennessä Mooseksen kirjassa. Mooses puhuu israelilaisille: ”Jokainen paikka, jonne jalallanne astutte, kuuluu teille: teidän alueenne ulottuu eteläisestä autiomaasta Libanonin vuoriin ja Eufratvirrasta läntiseen mereen” (11:24).

Lupaus maasta toistuu Joosuan kirjassa, jossa Abrahamin ja Mooseksen saamat lupaukset alkavat toteutua: Joosuan johtamat israelilaiset hävittävät alueen kansat tieltään pyhässä sodassa, jossa viholliskansat ja heidän omaisuutensa tuhotaan Jahve-jumalan kunniaksi (1:3–4).

Joosuan kirjan kuvaama valloitusota ei kuitenkaan ole historiallinen tapahtuma. Ei ole olemassa arkeologista todistusaineistoa siitä, että israelilaiset tai jokin muu suuri kansa olisi saapunut alueelle ulkopuolelta ja ottanut sen hallintaansa siten kuin Joosuan kirjassa kuvataan. Joosuan kirjan kertomuksen mukaan israelilaiset eivät kuitenkaan onnistu hävittämään kaikkia paikallisia kansoja eivätkä valtaamaan kaikkia luvattuja maa-alueita. Raamatussa kuvattujen Israelin ja Juudan kuningaskuntien rajat eivät nekään ole olleet niin laajat kuin lupauksissa annetaan ymmärtää. Tällä Abrahamin saamalla lupauksella, joka toistuu Vanhassa testamentissa, pyritään kuitenkin uskonnollisesti perustelemaan, miksi Israelin valtiolla on jumalallinen oikeus vallata laajoja maa-alueita, sillä lupaus on edelleen voimassa eikä Jumala petä lupaustaan.

Danista Beersebaan

Ensimmäisen maailmansodan yhteydessä vuonna 1917 Britannian joukot valtasivat Jerusalemin ja ottivat Palestiinan alueen hallintaansa. Pariisin rauhanneuvotteluissa 13. syyskuuta 1919 Britannian pääministeri David Lloyd George sanoi, että brittiläisten sodan jälkeen miehittämiä alueita kutsuttakoon Palestiinaksi, ja ne on määritelty maan muinaisten rajojen mukaisesti Danista Beersebaan. Ilmaisu ei ollut pääministeri Lloyd Georgen oma keksintö vaan peräisin Raamatusta. Samuelin kirjassa kyseistä ilmaisu, ”Danista Beersebaan”, käytetään kuvaamaan Israelin heimojen levinneisyyttä myyttisen yhtenäisen kuningaskunnan aikana: ”Minä siirrän kuninkuuden pois Saulin suvulta ja saatan Daavidin valtaistuimen piiriin koko Israelin ja Juudan, Danista Beersebaan asti” (2. Samuel 3:10).

Ilmaisu ”Danista Beersebaan asti” esiintyy useita kertoja Vanhassa testamentissa. Siinä ei ole kyse maan luvatuista rajoista, vaan kielellisestä ilmauksesta, jolla on pyritty kuvaamaan Israelin kansan asuttamaa aluetta pohjoisesta etelään. Danin kaupunki sijaitsi alueella, joka on nykyisen Israelin valtion pohjoisrajalla Ylä-Galileassa. Alueelta on myös löydetty muinaisen kaupungin rauniot. Beerseban kaupunki puolestaan sijaitsee Raamatun kertomuksen mukaan eteläisen Simeonin heimon alueella. Muutaman kilometrin päässä modernin Beerseban kaupungin asutuksesta on löydetty muinaisen kaupungin rauniot. Näiden muinaisten kaupunkien välimatka on linnuntietä noin 230 kilometriä.

Abrahamille ja Moosekselle annetut lupaukset näyttävät ikään kuin käyneen toteen, kun Vanhan testamentin Kuninkaiden kirjassa kuvataan kuningas Daavidin pojan Salomon hallitsemää aluetta seuraavasti: ”Eufratilta filistealaisten maan ja Egyptin rajalle asti. Kuninkaat toivat hänelle lahjoja ja tunnustivat hänen herruutensa koko hänen elämänsä ajan. – – Hänen hallinnassaan olivat alueet Eufratilta asti, Tifisahista Gazaan saakka.” (1. Kuningas 5:1, 4.)

Vanhan testamentin eri kertomuksissa Daavidin kerrotaan vallanneen valtaosan tästä alueesta, jota Salomo myöhemmin hallitsi.

Raamatun muinaiset rajat sekä maa-alueet, joita Israelin kansan kantaisille on luvattu tai joita myyttiset kuninkaat – kuten Daavid tai Salomo – hallitsivat, ovat osa tämän päivän geopolitiikkaa. Uskonnolliset juutalaiset nationalistit ja kristityt sionistit katsovat, että Israelin valtiolla on oikeus hallita näitä maa-alueita. Argumenttina käytetään myös varhaista juutalaista asutusta. Raamatun Israelin ja nykyisen Israelin valtion välille ei tehdä eroa. Näin ollen Abrahamille annetun lupauksen nähdään olevan yhä voimassa. Abrahamille luvattu alue sisältää Gazan kaistan ja Länsirannan. Tämän vuoksi ajatus itsenäisestä Palestiinan valtiosta on mahdoton uskonnollisnationalistisille juutalaisille. Ajatus yksinkertaistetaan myös väittämäksi, että maa kuuluu sille, joka siellä ensin oli ja jolla oli valtio. Tällä viitataan Daavidin kolmetuhatta vuotta sitten perustamaan Israelin kuningaskuntaan.

PALESTIINAN JA ISRAELIN KONFLIKTI

Israelin valtion ja palestiinalaisten välisten konfliktin historiasta on julkaistu suomeksi monta erinomaista kirjaa eri näkökulmista (katso kirjallisuusluettelo teoksen lopussa). Niistä avautuu kuva konfliktin pitkästä historiasta, joka nivoutuu niin naapurivaltioiden kuin Euroopan historiaan ja vallanpitäjien vaihteleviin intresseihin. Palestiinalaisille Palestiina on heidän ainoa kotimaansa aivan kuten Israelin valtion asukkaat pitävät valtiotaan omanaan. Israelin valtion alkuvaiheessa sen juutalaisesta väestöstä valtaosa oli pakolaisia sodanjälkeisestä Euroopasta ja eri arabimaista. Valtion itsenäistymistä vuonna 1948 seuranneen sodan yhteydessä

taas noin 700 000 eli yli puolet Palestiinan arabeista hädettiin tai pakeni kodeistaan.

Israelin valtion synnyn taustalla on 1800-luvulla syntynyt sionismi. Tähän aikaan Palestiinan alue oli ollut osa Osmanien valtakuntaa jo vuodesta 1516. Ensimmäisessä maailmansodassa Osmanien valtakunta liittoutui Saksan kanssa. Osana sotatoimia Britannia hyökkäsi Lähi-itään heikentääkseen Osmanien valtakuntaa ja vahvistaakseen omia asemiaan siellä. Britannia valloitti Palestiinan alueen vuonna 1917 ja Yhdistyneiden kansakuntien edeltäjä, Kansainliitto, myönsi sille hallintaoikeuden eli mandaatin alueeseen vuonna 1920.

Britannian hallitus oli antanut jo vuonna 1917 niin kutsutun Balfourin julistuksen, jossa se ilmoitti ryhtyvänsä ponnistuksiin juutalaisten kansalliskodin perustamiseksi Palestiinaan sillä edellytyksellä, että ei-juutalaisten kansalaisoikeuksia ja uskonnollisia oikeuksia ei loukata. Eurooppalaisten kolonisaation vastustus voimistui koko Lähi-idässä, ja Palestiinan alueen arabeissa vastustusta herätti lisäksi nopeasti kasvava juutalaisten uudisasutusten ja -asukkaiden määrä. Tästä seurasi alueen arabien vastarintaa Britannian joukkoja vastaan. Levottomuudet alueella johtivat siihen, että Britannia rajoitti voimakkaasti juutalaisten maahanmuuttoa Palestiinaan 1930-luvun lopulla. Tilanne johti laittomaan maahanmuuttoon sekä brittien ja juutalaisten välien kärjistymiseen samaan aikaan, kun Euroopasta vainoa paenneiden ja toisen maailmansodan vuoksi kodittomiksi jääneiden juutalaisten pakolaisten määrä moninkertaistui.

Valkoisessa kirjassa eli samassa asiakirjassa, jossa juutalaisten maahanmuuttoa rajoitettiin, luvattiin myös perustaa arabien ja juutalaisten itsenäinen Palestiinan valtio kymmenen vuoden sisällä. Asiakirjan sisältöön eivät olleet tyytyväisiä arabit eivätkä juutalaiset. Palestiinan alueen jakamisesta oli tehty jo aikaisemmin useita erilaisia ehdotuksia. Käänteentekeväksi muodostui Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksessa 29.11.1947 pidetty äänestys, jossa otet-

tiin kantaa ehdotukseen Palestiinan alueen jakamisesta juutalais-valtioksi ja arabivaltioksi. Jerusalemin ja Betlehemin alueen oli tarkoitus olla kansainvälisessä valvonnassa. Äänestyksessä hyväksyttiin jakoehdotuksen päätöslauselma, jossa noin 56 prosenttia Palestiinasta olisi juutalaisvaltion aluetta ja noin 43 prosenttia arabivaltion aluetta. Tätä jakoehdotusta vastustivat naapurivaltiot ja koko arabimaailma, erityisesti Palestiinan arabit, joiden mukaan Yhdistyneillä kansakunnilla ei ollut oikeutta jakaa maata vastoin alueen asukkaiden suuren enemmistön tahtoa. Palestiinan arabit kannattivat yhtä valtiota, jossa kaikilla kansalaisilla olisi samat oikeudet. Äänestyspäätöstä seurasi sisällissota. Seuraavana vuonna brittimandatti Palestiinassa päättyi ja Israelin valtio julistautui itsenäiseksi 14.5.1948. Sitä seurasi laajempi sota naapurivaltioiden eli Egyptin, Jordanian, Libanonin ja Syyrian kanssa. Käytännössä sota päättyi kolmanteen aseleposopimukseen tammikuussa 1949.

Israelin valtion nykyisin kansainvälisesti tunnustetut rajat muodostuivat pitkälti Israelin itsenäisyysjulistuksesta seuranneen sodan aseleposopimusten yhteydessä. Näitä rajoja kutsutaan usein vihreäksi linjaksi. Aseleposopimuksessa Israelin valtion alueen määriteltiin rajautuvan idässä Jordaniaan ja Palestiinan Länsirantaan ja lounaassa Palestiinan Gazan kaistaan ja Egyptiin. Nämä sopimukset määrittävät edelleen Israelin pohjoiset rajat Libanonin ja Syyrian kanssa. Israelin valtio on tehnyt rauhansopimuksen sekä Egyptin (1979) että Jordanian kuningaskunnan kanssa (1994), ja näissä sopimuksissa on määritelty myös valtioiden väliset rajat. Israelin sekä muiden kuin Egyptin ja Jordanian osalta virallisten rajojen määrittely odottaa yhä rauhansopimuksia.

Nykyään palestiinalaishallinnon alaisilla alueilla tarkoitetaan Gazan kaistaa ja Palestiinan Länsirantaa. Palestiinalaishallinto näillä alueilla julistautui itsenäiseksi vuonna 1988. Samalla Jordania luopui virallisesti oikeudestaan Länsirantaan ja Itä-Jerusalemiin, jotka olivat olleet sen hallinnassa vuodesta 1949 vuoden 1967 sotaan saakka.